

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології

ЛЕКЦІЯ 4

з навчальної дисципліни «Напрями розвитку науки оперативно-розшукової діяльності» вибіркового компонента освітньої програми третього (доктора філософії) освітньо-наукового рівня вищої освіти

081 Право

за темою – Перспективи розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності в Україні.

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.10.2023 № 9

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 18.10.2023 № 9

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.10.2023 № 9

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 9 ХНУВС (протокол від 16.10.2023 № 9)

Розробник:

1. Професор кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Пчолкін В.Д.

Рецензенти:

1. Професор кафедри криміналістики, судової експертології та медичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

2. Доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого кандидат юридичних наук, доцент Мусієнко О.Л.

© Пчолкін В.Д. 2023

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2023

План

- 1. Перспективи розвитку загальної теорії ОРД.**
- 2. Перспективи розвитку розділу оперативної техніки**
- 3. Перспективи розвитку оперативно-розшукової тактики.**
- 4. Перспективи розвитку оперативно-розшукової методики.**

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р. №2135–ХІІ [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Закон України «Про Національну поліцію України».
5. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» прийнятий 3 квітня 2003 року N 661-IV
6. Закон України «Про службу безпеки України» прийнятий 25 березня 1992 року N 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 1992, №27, ст.382.
7. Закон України «Про державну таємницю» прийнятий 21 січня 1994 року N 3855-ХІІ
8. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» прийнятий 26.12.2002 року N 374-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 374. Ст. 482.
9. Закон України «Про розвідку» прийнятий 17 вересня 2020 р. N 912-IX // Відомості Верховної Ради України. 2020.
10. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-ХІІ [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Реж. доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
11. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р. № 3782-ХІІ [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>
12. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 14/1042/516/1199/936/1687/5
13. Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності:

- монографія / О.М. Бандурка О.М. Харків : Золота миля. 2012. 620 с.
14. Дидоренко Э.А., Кириченко С.А., Разовский Б.Г. Процессуальный статус ОРД в уголовном судопроизводстве: Монография. Луганск: РИО ЛИВД, 2000.
 15. Козаченко І.П. Оперативно-розшукова діяльність: Вступ до курсу / ОІВС МВС України. Одеса, 1999. 56 л.
 16. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: науково-практичний коментар / за заг. ред. Мацюка В.Я.: кол авторів В.Д. Пчолкін та ін. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2020. 268 с.
 17. Пчолкін В. Д. Методологія пізнання в теорії ОРД. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. № 2. 2011. С. 296–302.
 18. Пчолкін В. Д. Розвиток теорії оперативно-розшукової діяльності за роки незалежності в Україні. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Спец випуск, Незалежній Україні 20 років. № 2 (53). 2011. С. 113–121
 19. Пчолкін В. Д. Роль І. П. Козаченка в становленні та розвитку ОРД в Україні. *Форум права*. 2011. № 2. С. 821–826. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11aomoms.pdf>
 20. Пчолкін В. Д., Федосова О. В. Історичні й теоретико-методологічні аспекти інтеграції та диференціації кримінально-правових наук. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2013. № 1082. Серія «Право». Вип. № 6. С. 13–17.
 21. Пчолкін В. Д., Янович Ю. П. Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства. *Форум права*. 2011. № 4. С.611–616)
 22. Pchelkin V. D. Theoretical-Legal Problems of Operational-Search Activity in Ukraine / Pchelkin V. D. // The Legal System of Ukraine. Past, Present and Future: in five volume / National Academy of Legal Sciences of Ukraine; [general editor V. Ia. Tatsyi; editor and translator of the English edition William E. Butler]. – Volume V. Criminal-Law Sciences. Urgent Problems of Combatting Criminality in Ukraine / general editor of volume V V.V. Stashis. – Kyiv: Editorial office of the journal “Law of Ukraine”; Kharkiv: Pravo, 2013. - §6/3 of section 6. – Pp. 399–415.

Інформаційні ресурси

– Національна парламентська бібліотека України.
 офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки. www.minjust.gov.ua – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
<http://www.mvs.gov.ua>– офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
<http://www.nbuv.gov.ua>– Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
<http://www.police.ua> – Форум працівників МВС України.
<http://www.portal.rada.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
 – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
<http://www.scourt.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховного Суду України.

Вступ

Визначаючи роль науки в сучасному суспільстві, що видатний німецький філософ виклав її сутність у лаконічному, але гнучкій за змістом тезі: «наука є теорія дійсного». Розкриваючи потім його сутність, він підкреслював необхідність розмежування предметних областей дослідження, причому обмежене повинне бути представлене як ціле, тобто як окрема галузь знань як спеціалізованої науки. Однак таке розмежування не повинне відривати самостійні науки одну від одної, тому що на їхніх межах створюється та взаємодія, завдяки якій виявляються суміжні комплекси проблем.

Керуючись цими концептуальними положеннями, спробуємо визначити основні тенденції розвитку теорій оперативно-розшукової діяльності на найближчу перспективу.

Для адекватного відображення дійсності у своїй предметній галузі досліджень теорія оперативно-розшукової діяльності буде послідовно продовжувати вивчення закономірностей механізму злочинної діяльності, еволюції її змін у нових умовах соціально-економічних перетворень, адаптації оперативно-розшукових сил, засобів і заходів для ефективного впливу на злочинність. Постійний збір, аналіз і узагальнення емпіричного матеріалу для розробки теоретичних основ її соціальної функції в період становлень нових суспільних відносин і формування правової держави залишається її важливим завданням. Комплексне застосування різноманітних наукових методів і інструментарію емпіричних досліджень буде сприяти розвитку всіх складових чотирьох розділів предмета теорії оперативно-розшукової діяльності. Найбільше активно будуть розвиватися розділи оперативно-розшукової методики й оперативної техніки як найбільш необхідні в оперативно-розшуковій практиці й менш розроблені в теорії оперативно-розшукової діяльності.

1. Перспективи розвитку загальної теорії ОРД.

Перспективи розвитку загальної теорії ОРД багато в чому будуть визначатися сукупним результатом розвитку кожного з розділів навчальної дисципліни, а також загальним станом науки в нових соціально-політичних і економічних умовах функціонування правової держави.

У загальній теорії ОРД як стратегічно важливий напрямок одержить поширення тенденція інтеграції наукових знань. Крім розширення сфери взаємодії теорії ОРД із новими напрямками традиційних галузей знань (юридичні, філософські, економічні, соціальні, управлінські науки), у її предмет будуть залучатися методи тих галузей знань, які дотепер залишалися за межами її інтересів, у тому числі багатьох природничих і технічних наук. Це дозволить активізувати пізнавальний процес, по-новому розглянути й збагатити зміст предмета теорії ОРД, її методологічну основу, точніше визначити її місце в системі наукового знання.

Невідкладним інтеграційним завданням загальної теорії ОРД є **методологічне об'єднання наявного емпіричного матеріалу щодо автономного** використання оперативно-розшукової функції **протидії злочинності всіма її суб'єктами**, що діють відповідно до їх компетенції.

Історично склалося так, що до прийняття Закону України «Про оперативно – розшукову діяльність», єдина державна оперативно-розшукова функція не тільки регулювалася закритими відомчими актами, але була строго розмежована в застосуванні до державних, військових і загально-кримінальних злочинів. Ізольовано вивчався й узагальнювався досвід застосування агентурно-оперативних засобів боротьби із цими групами злочинів, створювалися методичні й тактичні рекомендації. Найбільше повно й послідовно теоретичні дослідження проводилися в органах внутрішніх справ, де теорія ОРД сформувалася як самостійна галузь наукового знання. У цей час, коли оперативно-розшукова функція знайшла єдине законодавче регулювання, теорія ОРД не може розвиватися в замкнутих відомчих рамках.

Базуючись на досягнутому рівні теоретичних досліджень, за рахунок інтеграції методів інших наук, теорія ОРД може й повинна розробити єдину методологічну основу соціальної обумовленості її принципів, правової основи, пізнавальної, організаційної і діяльнісної сторін, концептуальні положення системи її предмета, єдності її мови.

Тільки на єдиній науковій основі можуть здійснюватися емпіричні дослідження про особливості закономірностей застосування оперативно-розшукової функції різними суб'єктами оперативно-розшукової діяльності і розроблятися організаційні, методичні й тактичні рекомендації з її вдосконалення.

Легітимність застосування оперативно-розшукових засобів протидії злочинності сприяє не тільки подоланню її відомчих бар'єрів, але послабляє режим закритості (таємності) загальних теоретичних положень, що створює сприятливі умови для залучення нових наукових сил до розробки її міждисциплінарних проблем, визнання єдності теорії ОРД у відносинах всіх її суб'єктів і самостійності при класифікації наук.

Перспективними для розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності можуть бути інтеграційні процеси з комплексними методами вивчення людини як найважливішого об'єкта й суб'єкта соціальної діяльності.

Використовуваний у теорії ОРД особистісний метод дослідження закономірностей оперативно-розшукової практики може одержати наукове обґрунтування й розвиток за допомогою залучення нових знань із таких наук, як психологія, психофізіологія, парапсихологія, конфліктологія та багатьох інших. У сукупності вони будуть сприяти не тільки

розробці методики й тактики протидії злочинності так званими нетрадиційними методами, але розширенню й збагаченню її мови, концептуальних положень предмета теорії ОРД.

Перспективним варто визнати й інтегрування методів різних галузей знань для комплексного дослідження закономірностей походження, змісту й структури оперативно-розшукової інформації. Наукове обґрунтування класифікаційних ознак оперативно-розшукової інформації, придатної для прийняття юридично значимих рішень щодо попередження, розкриття й розслідування кримінальних правопорушень; її використання для підвищення ефективності функціонування безпосередньо оперативно-розшукових сил, засобів і заходів, а також застосування в різних сполученнях із криміналістично значимою й доказовою інформацією, послужить прискоренню комплексної розробки концептуальних положень загальної теорії ОРД.

На стику загальної теорії права, кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, інформатики й інших наук у теорії оперативно-розшукової діяльності одержать комплексний розвиток інститут негласних слідчих (розшукових) дій, теорія наукових методів, вчення про її мову й систематику.

Крім того, поряд із принципом інтеграції теорія оперативно-розшукової діяльності у дослідженні загальних теоретичних і практичних проблем буде й надалі використовувати загальнонауковий принцип диференціації наукових знань. Сполучення цих двох принципів при розробці перерахованих вище перспективних проблем загальної теорії оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукової тактики, оперативно-розшукової методики й оперативної техніки дозволить визначити їх у якості самостійних тим кандидатських і докторських дисертаційних досліджень.

2. Перспективи розвитку розділу оперативної техніки

Перспективи розвитку розділу оперативної техніки з очевидністю визначаються не тільки потребою теорії й практики ОРД, але в значній мірі науково-технічним прогресом. Досягнення сучасних природних і технічних наук, особливо в таких галузях, як інформатика, кібернетика, електроніка, обчислювальна техніка, створюють надійну методологічну основу теорії ОРД у дослідженні закономірностей застосування нових і вдосконалювання традиційних засобів оперативної техніки, що використовується в боротьбі зі злочинністю.

До перспективних напрямків наукових розробок цього розділу відносяться наступні:

1. Розробка на базі комп'ютерних технологій інформаційно-пошукових систем різного оперативно-розшукового призначення багаторівневого відомчого й міжвідомчого користування. Перший досвід застосування ПІС оперативними підрозділами ОВС свідчить про їх величезні можливості, які стримуються найчастіше вузько-відомчим інтересом

розробників і недостатньою вивченістю сумісності різноманітного оперативно-розшукового, криміналістичного й іншого видів інформації для вирішення єдиного завдання - своєчасного виявлення латентних злочинів, їх припинення й розкриття. Об'єднання зусиль наукових і практичних колективів всіх суб'єктів ОРД і розробка узгодженої міжвідомчої концепції створення системи різноманітних ІПС оперативно-розшукового призначення в сучасних умовах набуває стратегічного значення.

2. Створення автоматизованого робочого місця (АРМ) оперативного працівника для всіх суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, здатного підвищити його поінформованість і забезпечити багаторазовість використання оперативно-розшукової інформації, а також можливість автоматичного входження до діючих інформаційно-пошукових систем оперативно-розшуковій інформації й багаторівневих інтегрованих банків даних інформаційних систем.

3. Теоретичне обґрунтування єдиної методологічної основи й створення системи окремих методик по застосуванню побутових технічних засобів з метою фіксації, зберігання, вилучення й використання інформації, придатної для вирішення оперативно-розшукових завдань боротьби зі злочинністю, а також для її використання в кримінальному процесі.

4. Розробка й впровадження в оперативно-розшукову діяльність експертних засобів і методів одержання й фіксації інформації, що вказує на причетність розроблюваних до скоєння злочинів; забезпечення експрес-досліджень об'єктів і предметів, що мають ознаки кримінального впливу, а також відбору зразків для наступних експертних досліджень.

5. Адаптація методик експертних досліджень для використання в оперативно-розшуковій діяльності при виявленні, попередженні й розкритті злочинів. Необхідно створити нову теоретичну концепцію інтеграції оперативно-розшукових і техніко-криміналістичних методів і засобів комплексного забезпечення виявлення і розслідування злочинів, що зачіпає ряд галузевих наук: кримінальний процес, криміналістику і теорію оперативно-розшукової діяльності.

3. Перспективи розвитку оперативно-розшукової тактики.

Перспективи розвитку оперативно-розшукової тактики, як одного з найбільш розроблених розділів теорії ОРД, визначаються рядом найважливіших напрямків.

1. *Наукове обґрунтування застосування тактичних операцій у боротьбі зі злочинністю.* В теорії ОРД цей напрямок практично не розроблявся. У той же час загострення криміногенної ситуації й активізація організованої злочинності зробили його актуальним, оскільки тактична операція це один з ефективних заходів нейтралізації й припинення групових, міжрегіональних злочинних дій.

Оперативно-розшукова практика накопичила як позитивний, так і негативний досвід проведення так званих спеціальних і профілактичних операцій по виявленню й затримці злочинців у місцях їхнього зосередження, при зберіганні й перевезенні зброї, наркотиків, звільненні заручників, затримці конфліктуючих злочинних формувань.

За своєю сутністю й змістом в теорії ОРД вони віднесені до тактичних операцій і вимагають подальшого теоретичного обґрунтування й класифікації залежно від вирішення оперативно-розшукових завдань боротьби із кримінальними проявами в різних умовах оперативної обстановки.

Наукове обґрунтування систем тактичних операцій буде сприяти скорішому їх впровадженню в практику оперативних підрозділів всіх відомств і рівнів, що підвищить наступальність у боротьбі зі злочинністю.

2. Розробка теоретичних і прикладних питань тактики ведення переговорів зі злочинцями. В теорії ОРД розроблені наукові основи ведення переговорів зі злочинцями з метою попередження, розкриття й розслідування злочинів, що заклало надійну методологічну базу для наступних досліджень тактичних аспектів проблеми. Зокрема, мають потребу в розробці класифікаційні ознаки типових оперативних ситуацій, в ході яких доцільне ведення переговорів зі злочинцями, а також найбільш ефективні тактичні прийоми їхнього здійснення. Особливе місце в тактичних рекомендаціях повинно бути приділене застосуванню оперативних комбінацій для нейтралізації агресивності злочинних формувань; порятунку їхніх жертв; встановленню в ході діалогу кримінальних намірів, наявності зброї й інших засобів нападу; забезпеченню запасу часу для підготовки й здійснення силових акцій по знешкодженню й затриманню злочинців.

3. Розробка на новій законодавчій основі тактики застосування оперативно-розшукових заходів боротьби зі злочинністю.

У першу чергу мають потребу в теоретичному обґрунтуванні тактичні прийоми тих заходів, які включені в оперативно-розшукове законодавство й у спеціальній літературі не досліджувалися.

Тактичні рекомендації із традиційних оперативно-розшукових заходів, які досить широко розглядалися в спеціальній літературі, також мають потребу у відновленні з обліком нової законодавчої основи, якісних змін злочинності й соціально-економічних перетворень.

4. Створення організаційно-тактичної системи агентурного проникнення в кримінальне середовище. У сучасних умовах активної протидії організованої злочинності, тероризму й корупції правоохоронних органів держави існуючі тактичні рекомендації з питань впровадження агентури в оперативну розробку, дотримання конспірації й тактика поведінки в кримінальному середовищі явно застаріли.

Наукові колективи фахівців з теорії ОРД повинні в короткий термін узагальнити практику оперативних підрозділів правоохоронних органів і розробити науково обґрунтовану організаційно-тактичну систему агентурного проникнення в кримінальне середовище залежно від соціально-правових можливостей забезпечення безпеки агентури, оперативної обстановки, характеристики кримінального середовища, можливостей джерел отримання від конфіденційної інформації.

5. Розробка гнучких тактичних схем залучення громадян до негласного співробітництва залежно від оперативно-тактичних завдань протидії злочинності. Наявні в спеціальній літературі тактичні рекомендації із цього питання розроблялися в інших умовах функціонування оперативних підрозділів і не враховують сучасні соціально-економічні умови та зміни у компетенції суб'єктів ОРД.

У цей час створена нова правова основа, накопичений значний емпіричний матеріал для наукової класифікації типових криміногенних ситуацій, що вимагають застосування гнучких тактичних схем дії суб'єктів ОРД по залученню громадян до негласного співробітництва. Необхідні також індивідуалізація тактичних прийомів спілкування із представниками різних соціальних і професійних верств населення, облік їх особистісних якостей для виконання оперативно-розшукових завдань у різному правовому режимі функціонування (на контрактній і без контрактній основі, оперативному контакті). Тактичні прийоми підготовки кандидата для залучення до негласного співробітництва, безпосереднього спілкування з ним і психологічним впливом на нього мають свою специфіку, однак важливо їхнє логічне сполучення, щоб вони могли сприйматися у якості комплексного тактичного вирішення єдиного оперативно-розшукового завдання.

4. Перспективи розвитку оперативно-розшукової методики.

Перспективи розвитку оперативно-розшукової методики, як самостійного розділу теорії оперативно-розшукової діяльності, визначаються тими об'єктивними змінами в кримінальному законодавстві, які продиктовані реформуванням суспільних відносин, змінами в криміногенній ситуації, типових ознаках злочинних дій, а також адаптацією оперативно-розшукових сил, засобів і методів з метою підвищення ефективності боротьби із кримінальними проявами.

З урахуванням цих обставин і вдосконалюванням науки в сучасному суспільстві можна назвати ряд перспективних напрямків розвитку оперативно-розшукової методики.

1. Розробка нових окремих оперативно-розшукових методик протидії тим видам або групам злочинів, які піддалися криміналізації останнім часом. До них можна віднести окремі методики по виявленню, попередженню й розкриттю злочинів:

- у кредитно-фінансовій сфері (особливо шахрайські дії в банківській, страховій, інвестиційній сфері, чекових і благодійних фондах);
- вчинених у податковій системі;
- у сфері зовнішньоекономічної діяльності (контрабанда, ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків та інші злочини);
- у ході приватизації власності (незаконна приватизація державного та комунального майна; незаконні дії щодо приватизаційних паперів та ін);
- у сфері використання електронних систем та комп'ютерних мереж;
- проти життя та здоров'я, волі, честі та гідності особи;
- таких, що посягають на права й законні інтереси підприємців і злісно порушують установлений порядок підприємницької діяльності;
- оперативно-розшукове забезпечення захисту прав учасників кримінального процесу (особливо у кримінальних провадженнях про злочинні угруповання, тероризм, корупцію й інших тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушеннях).

Ці й деякі інші склади злочинів проти власності, у сфері господарської та службової діяльності, що тільки освоюються суб'єктами оперативно-розшукової діяльності всіх правоохоронних відомств, тому дослідження їхніх закономірностей і розробка окремих методик будуть сприяти адаптації оперативно-розшукових сил, засобів і заходів для своєчасного виявлення, попередження й розкриття зазначених правопорушень.

2. Відновлення й удосконалювання окремих оперативно-розшукових методик протидії тим видам і формам злочинів, які перетерпіли істотні характерологічні зміни й вимагають переоцінки й пристосування спеціальних сил, засобів і заходів для ефективного їх виявлення, попередження й розкриття.

Виходячи із сучасних тенденцій у криміногенній ситуації, кількісних та якісних характеристик окремих груп і видів злочинів, першочерговому оновленню підлягають окремі оперативно-розшукові методики щодо попередження й розкриття:

- убивств, що скоюються бандитськими формуваннями, спеціально підготовленими особами (киллерами) у комерційній сфері на замовлення конкуруючих суб'єктів, а також вчиняємих витонченими способами;

- злочинів, що зазіхають на здоров'я й безпеку громадян у формі їхнього викрадення, захоплення заручників, терористичних актів, погроз і шантажу з метою вимагання матеріальних цінностей;
- інших злочинів, що вчинюються бандитськими угрупованнями та терористичними організаціями;
- злочинів, вчиняємих організованими злочинними формуваннями, що діють на міжрегіональній і міжнародній основі;
- злочинів, що зазіхають на об'єкти виготовлення й зберігання зброї, вибухових і хімічних речовин, боєприпасів, а також злочинів, пов'язаних з їхнім нелегальним зберіганням, транспортуванням і реалізацією;
- злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, міжрегіональним і міжнародним наркобізнесом.

Теорія оперативно-розшукової діяльності не може обмежувати свої дослідження перерахованими видами й групами злочинів. Для того щоб не відставати від безперервної еволюції злочинності й вчасно забезпечувати суб'єкти оперативно-розшукової діяльності науковими рекомендаціями з підвищення ефективності їхньої професійної діяльності, необхідно постійно проводити відповідні дослідження й удосконалювати насамперед окремі оперативно-розшукові методики щодо попередження й розкриття найнебезпечніших і розповсюджених видів і груп злочинів.

3. Наступний напрямок розвитку оперативно-розшукової методики обумовлено запізнілим визнанням її самостійним розділом теорії оперативно-розшукової діяльності, у зв'язку із чим багато вихідних понять мають потребу в додатковому обґрунтуванні.

Перспективними, на нашу думку, можуть бути дослідження нижче перелічених принципів теоретичних положень оперативно-розшукової методики:

- про поняття та сутність оперативно-розшукової методики, що поєднує структурно-змістовні елементи (механізм здійснення відповідних груп і видів злочинів, оцінка оперативної обстановки, визначення найбільш оптимальних варіантів придбання й розміщення негласних джерел, узагальнений досвід застосування оперативно-розшукових заходів, сил, засобів і методів для збору інформації про сліди злочинів у зовнішньому середовищі, їх документування, вжиття своєчасних заходів щодо попередження й розкриття злочинів;
- про ознаки й ступінь адаптації оперативно-розшукових методик до типових, що часто зустрічаються в ході виявлення й розкриття окремих видів злочинів і форм їх здійснення, що вимагає теоретичної розробки й класифікації оперативно-тактичних ситуацій і оперативно-

розшукових версій, визначення переліку типових носіїв інформації, яка є перспективною для використання в кримінальному процесі;

- про характер і ступінь взаємовпливу й впливу структурно-змістовних елементів оперативно-розшукової методики один до одного й на вибір оптимальних варіантів застосування відповідних оперативно-розшукових заходів боротьби із кримінальними правопорушеннями.